

Ten behoeve van de Raadsinformatiebijeenkomst (RIB) van 30 juni aanstaande, over het Utrechtse voorstel voor de Regionale Energie Strategie (RES), sturen wij u hierbij ons schriftelijke commentaar dat wij graag op de RIB nader mondeling willen toelichten. Het BVRR Commentaar sluit aan op de eerdere reactie van BVRR (te vinden op onze website: <https://www.vbvr.nl/alleen-al-met-zonne-energie-kan-utrecht-de-klimaatdoelen-halen/>). Wij beperken ons commentaar tot het duurzame elektriciteitsaanbod en gaan dus niet in op de initiatieven voor duurzame warmte-energie.

In dit commentaar gaan wij meer uitgebreid in op de motivering voor de RIB en de 4 vragen die door de raadsleden aan de meepraters zijn voorgelegd:

1. Motivering voor de RIB
2. Wat vindt u van het voorstel; en het Utrechtse aandeel binnen de RES?
3. Ziet u alternatieven, en zo ja welke?
4. Mist u overwegingen in het voorstel, en zo ja welke?
5. Vind u dat de raad eisen aan het voorstel moet stellen en zo ja welke?

1. Motivering RIB: bewonersparticipatie bij de RES

Van top down naar maatschappelijk draagvlak

In uw motivering geeft u terecht aan dat in het Klimaatakkoord grote waarde wordt gehecht aan participatie.

Bewoners van de gemeente Utrecht zijn tot nu toe niet betrokken geweest bij de totstandkoming van de RES. Hoewel vooral omringende gemeentes hebben aangegeven de participatie van bewoners cruciaal te vinden is hiervan bij het Utrechtse voorstel niets gebleken. Het is onzes inziens een top down bestuurders voorstel of een Collegevoorstel. Dank voor het raads-initiatief waarmee het gebrek aan inbreng van bewoners enigszins wordt recht getrokken.

Eén van de grote verschillen tussen het nieuwe Klimaatakkoord (2019) en het oude Energieakkoord (2013) is dat onder het oude Energieakkoord een grote nadruk lag op Wind Op Land (WOL). Om de doelen te bereiken werden per provincie kwantitatieve doelen gesteld voor de opwekking van windenergie. De doelstellingen werden van bovenaf verplicht opgelegd. Ook als een gemeente tegen de opstelling van windturbines was werden de plannen door provincie of het rijk verplicht opgelegd.

Dit is onder het nieuwe Klimaatakkoord niet langer het geval. Er is nu bewust gekozen voor een geheel andere aanpak. De Invulling van de RES moet op regionaal en lokaal niveau worden gemaakt. De invulling moet passend zijn in de lokale situatie. En er moet nadrukkelijk worden gestreefd naar een zo groot mogelijk maatschappelijk draagvlak.

De keus in de RES voor hernieuwbare energieopwekking gaat vooral tussen zonne- en/of windenergie. Er zijn in het land 30 RES regio's die volgens de doelstelling voor 2030 van het Klimaatakkoord samen voor 35 TWh aan duurzame energie moeten opwekken. De gemiddelde opdracht per regio bedraagt dus 1,2 TWh.

De opwekking van hernieuwbare energie op land is in het nieuwe Klimaatakkoord slechts 40% van de totale opwekking van hernieuwbare energie. Een hoofdrol in de opwekking van hernieuwbare energie is Windenergie op Zee (WOZ). In het Klimaatakkoord wordt als doel voor 2030 gesteld dat 49 TWh zal worden opgewekt door XXL windturbines op Zee.

In totaal wordt in 2030 volgens het Klimaatakkoord 60% van de hernieuwbare energie op gewekt door Wind op Zee.

Belangrijk element in de verschuiving naar Wind op Zee is dat deze nu (nagenoeg) subsidievrij kan worden opgewekt terwijl de opwekking van Wind op Land en zonne-energie op land nog steeds afhankelijk zijn van forse subsidie. Overaanbod van hernieuwbare energie op land is dus niet verstandig uit oogpunt van kostenefficiëntie. Het gaat uiteindelijk om de brede context die moet leiden tot vermindering van CO2 uitstoot. Vreemd genoeg refereert het RES voorstel nergens aan de hoofdrol die nu wordt gespeeld door Wind op Zee. Hier ligt juist de verklaring waarom er in tegenstelling tot het Energieakkoord van 2013 nu geen verplichte doelstellingen meer zijn voor Wind op Land en er nu wel gekozen kan worden voor oplossingen met maatschappelijk draagvlak, ook al kiest iedereen liever voor zon. In de volgende paragraaf gaan wij nader in op de oorzaken voor deze grote verschuiving.

Uit de voorlopige inventarisatie van de conceptvoorstellen die door de regio's worden ingediend kan worden geconcludeerd dat er een overaanbod wordt gedaan van in totaal meer dan 50 TWh. Ook blijkt dat een overgrote meerderheid van de regio's nu kiest voor uitsluitend zonne-energie. De massale keuze voor zonne-energie blijkt veel beter inpasbaar te zijn in de lokale situatie en sluit ook veel beter aan bij de voorkeur van bewoners. Bewoners maken massaal bezwaar tegen de komst van grote windturbines die een enorme aantasting vormen van het landschap en de leefbaarheid voor bewoners in een grote straal rond de turbines.

De Utrechtse regionale RES beslaat een regio met 16 gemeentes.

In tegenstelling tot een grote meerderheid van andere regio's kiest de Utrechtse regio voor een grote inzet op Wind op Land. Regio Utrecht komt op een totaal bod van 1,8 TWh. Dit bod is 50% boven het gevraagde gemiddelde per regio van 1,2 TWh.

De Regionale RES voor het hernieuwbare energie aanbod 2030 bestaat uit de volgende onderdelen:

– Wind Op Land	0,7 TWh	(45 megaturbines van elk 15 GWh, 241 meter hoog)
– Zon Op Land	0,6 TWh	(ca. 800 ha. zonneparken)
– Zon Op Dak	0,5 TWh	(op daken grote gebouwen/ bedrijven, 15% potentieel)
Totaal	1,8 TWh	

De keus voor dit hoge voorstel van 1,8 TWh wordt niet uitgewerkt of onderbouwd. Er wordt verwezen naar de Startnotitie waarin staat dat men kiest voor een “onderzoeksambitie” om te streven naar een klimaatneutrale regio in 2050; 1,8 TWh zou een eerste stap (1/3 van die ambitie) zijn in 2030, gevolgd in nog eens 1,8 TWh in 2040 (2/3 van die ambitie) waarna dan in 2050 klimaatneutraal zou worden bereikt.

De “onderzoeksambitie klimaatneutraal 2050” is nergens uitgewerkt. Utrecht kan als regio ook niet (alleen) sturen op klimaatneutraal 2050; hiervoor zal juist veel vooral op landelijk en Europees niveau moeten worden aangestuurd. In 2050 zal er nog veel en veel meer worden opgewekt op zee, met vooral een prominente rol voor waterstof. Deze bredere context ontbreekt in het Regio voorstel. Hier gaan wij in de volgende paragraaf verder op in.

Conclusie: het Regionale voorstel is buiten proportioneel en sluit niet aan op de opdracht van het Klimaatakkoord. De nieuwe mogelijkheid in het Klimaatakkoord om te zoeken naar maatschappelijk draagvlak wordt niet benut.

De grote aantallen windturbines in het Regionale voorstel zijn overbodig. Met (iets meer) zon alleen kan de regio gemakkelijk zijn proportionele bijdrage van 1,2 TWh leveren aan het Klimaatakkoord.

De gedachte hoe meer hoe beter gaat niet op voor duurzame energie op land. Voor Wind op Land en Zon op Land moet immers subsidie worden verleend terwijl Wind op Zee (nagenoeg) subsidievrij kan worden gerealiseerd.

Voor zover bekend hebben veel van de 16 gemeentes nog weinig concrete plannen ingeleverd. Veel van de 16 gemeentes hechten, in tegenstelling tot Utrecht, juist wel aan overleg met inwoners. Het verzet tegen plannen met windturbines is overal aanwezig. Voor plannen met zonne-energie valt wel brede instemming te krijgen.

2. Wat vindt u van de RES en het Utrechtse aandeel binnen de RES?

Gebrek aan Voortschrijdend Inzicht

Het is een gemiste kans dat in het voorstel van de Utrechtse gemeente niet eerst wordt teruggeblikt om vervolgens op basis van de nieuwe inzichten tot een weloverwogen keuze te komen. Op het gebied van klimaat en duurzame energie is er heel veel veranderd sinds het Energieakkoord uit 2013. Vooral technologische ontwikkelingen maken nieuwe oplossingen mogelijk. De RES biedt juist een prima gelegenheid om samen met betrokken inwoners en vele deskundigen een evaluatie te maken van de opgedane ervaringen en de nieuwe plannen te baseren op voortschrijdend inzicht.

Het lijkt erop dat Utrechtse College partijen zich nog steeds baseren op oude ingenomen standpunten. Oude verkiezingsprogramma's uit 2013 en 2018, waarin men ervan uitging dat Wind op Land onontkoombaar was, zijn inmiddels achterhaald.

In de Rijnenburg discussie neemt men het elkaar soms kwalijk als een partij terugkomt op eerdere standpunten. Jaren geleden, met de kennis van toen, stonden vele Utrechtse partijen welwillend tegenover de gedachte om mogelijkheden van windenergie in Rijnenburg en Reijerscop te onderzoeken.

Op grond van de kennis van nu is er echter alle reden om terug te komen op oude ingenomen standpunten. We kunnen het echt zonder windenergie doen.

Grote veranderingen: nieuwe perspectieven

Een goede samenvatting van de grote veranderingen en nieuwe perspectieven (met verschillende scenario's) wordt gegeven in de recente "Scenariostudie ten behoeve van infrastructuurverkenning 2030-2050" (Berenschot, Kalavasta: "Klimaatneutrale energiescenario's 2050") dat in april 2020 is uitgebracht in opdracht van Gas Unie en Tennet (bijgevoegd, kortweg: Rapport Berenschot) (te vinden op onze website: <https://www.vbvr.nl/download/2022/>)

Drie veranderingen zijn in de toekomst van groot belang aldus rapport Berenschot (pg. 32, 33)

*** *Forse toename windenergie***

"Het vermogen windenergie is aanzienlijk groter dan in oude verkenningen. Dit geldt voor alle scenariovarianten. De successen en de kostendalingen van vooral wind op zee leidt in het Klimaatakkoord en andere plannen tot een forse toename van het verwachte windvermogen (...)"

*** Vermogen zonne-energie fors groter**

“Ook het vermogen van zonne-energie is fors groter dan in oude verkenningen, voor alle scenariovarianten. De voortdurende kostendaling van zonnepanelen leidt tot hogere prognoses. En daarnaast is gerekend met de ontwikkeling naar hogere rendementen van zonnepanelen, zodat per oppervlakte steeds meer wordt opgewekt.”

*** Stuurbare back-up centrales**

“Tenslotte is het vermogen aan stuurbare back-up centrales groter. Dit hangt samen met het hogere elektriciteitsgebruik: om te voorzien in deze hoge vraag ook op momenten zonder zonne- of windenergie- zeker bij tekort periodes is een stevige reserve nodig.”

*** Belangrijke rol waterstof**

Het rapport Berenschot voorziet een zeer belangrijke rol in waterstof (opgewekt door elektrolyse gebruikmakend van windenergie vooral op zee): *“In de meeste klimaatneutrale scenario’s wordt waterstof meer ingezet”*

In de uitgewerkte Klimaatneutrale energiescenario’s 2050 in rapport Berenschot is voorzien dat waterstof voor een derde tot meer dan de helft zal uitmaken van het (toegenomen) elektriciteitsgebruik in 2050.

Daarnaast neemt waterstof een belangrijk aandeel in van het Back-up vermogen. De Back-up bedraagt in de scenario’s 2050 ongeveer 20% van het gezamenlijke wind- en zonne-energie vermogen.

Ook het Klimaatakkoord (2019) geeft al de cijfers die dezelfde ontwikkeling onderschrijven.

Klimaatakkoord pg. 161 en pg.162

	opgesteld vermogen 2018	verwachting 2030
Wind op Land	3,4 GW	3,7 GW
Wind op Zee	1 GW	11,5 GW

We zien dus een marginale toename van Wind op Land, terwijl Wind op Zee sterk zal stijgen. Deze ontwikkeling is al ingezet en wordt nu gerealiseerd.

Voor de langere termijn is een verdere toename van Wind op Zee voorzien naar 72 GW in 2050.

Voor zonne-energie is een soortgelijke stijging voorzien als bij Wind op Zee. Meer zonneparken op kortere termijn, maar zoveel en zo snel mogelijk volle inzet voor zon op daken, vooral op langere termijn naar 2050. In de RES zien wij dat tot 2030 slechts 15% van het potentieel op daken in de plannen voor 2030 wordt benut. Voor de langere termijn gaat men uit van volle inzet voor zon op daken en dat het aandeel zon op daken kan verdrie- of verviervoudigen.

Utrechtse aandeel in de RES

De gemeente Utrecht (althans het College) komt met het volgende bod:

– Zonne-energie Rijnenburg	160 GWh (235 ha., 155 of 160 GWh)
– Windenergie Rijnenburg en Reijerscop	120 GWh (8 turbines van 15 GWh)
totaal Rijnenburg en Reijerscop	280 GWh

Overige zonne-energie	170 GWh
– zon op grote daken	
– geluidswal A12	
– Haarrijnse Plas	
– Meijerwetering	

totaal aanbod Utrecht 450 GWh of 0,45 TWh

Met het totale Utrechtse aanbod neemt Utrecht 25% van het totale regio aanbod van 1,8 TWh, dat al 50% boven het gemiddelde gevraagde van 1,2 TWh ligt. Een dergelijk overaanbod van hernieuwbare elektriciteit op land is alleen al vanwege kosten efficiëntie onverstandig.

Als de windturbines in Rijnenburg worden geschrapt dan zou het Utrechtse aanbod komen op 330 GWh. Dit is ruim 25% van de 1,2 TWh die de totale Regio moeten leveren om te voldoen aan het klimaatakkoord. Dan nog loopt Utrecht met die 25% ver vooruit binnen de totale regio van 16 gemeentes.

Alleen met zonne-energie kan Utrecht dus ruimschoots voldoen als bijdrage aan het Klimaatakkoord. De opwek van 330 GWh is voldoende voor het totale elektriciteitsverbruik van alle 150.831 Utrechtse huishoudens. Volgens de gemeentelijke inventarisatie Potentie opwek duurzame elektriciteit is het elektriciteitsverbruik van de bestaande 150.831 woningen 346 GWh en hiervan wordt 6,9% al opgewekt door zonnepanelen. Samen met de geplande 330 GWh wordt er dan dus voldoende duurzame stroom voor alle Utrechtse huishoudens opgewekt (exclusief stroomverbruik bedrijven).

Naast de zoekgebieden voor zonne-energie in Rijnenburg stellen wij voor om in Reijerscop 45 ha. zoekgebied zonne-energie toe te voegen. De geplande drie windturbines in Reijerscop (elk 15 GWh) kunnen worden ingeruild tegen 45 ha. zonne-park waar eveneens 45 GWh kan worden opgewekt. In navolging van aanbieders van zonneparken rekenen wij op een opbrengst van zeker 1 GWh per ha. bij een goede inpassing in de natuurlijke omgeving.

3. Ziet u alternatieven? Zo ja, welke?

Ja, alleen met zonne-energie kan de regio en de gemeente ruimschoots voldoen aan de gevraagde opwekking van duurzame elektriciteit.

Wij stellen voor:

Breng de doelstelling van de Regionale RES op 1,2 TWh. Hiermee geeft de Regio een proportionele bijdrage aan het bereiken van de Klimaatdoelen zoals gevraagd in het Klimaatakkoord

Voorstel voor de Regio RES:

	Oud bestaand voorstel	Nieuw voorstel
– Wind op Land	0,7 TWh (45 turbines)	0
– Zon op Land	0,6 TWh (800 ha)	0,7 TWh (845 ha)
– Zon op grote daken	0.5 TWh	0,5 TWh
totaal	1,8 TWh	1,2 TWh

Voor de windturbines is er geen draagvlak en zij zijn onnodig voor het bereiken van de klimaatdoelen en geven onnodig grote overlast.

Zon op land kan toenemen met 45 ha in Reijerscop (zoekgebied toevoegen en we denken dat een hogere opbrengst per ha mogelijk is)

Voorstel Utrechts aandeel van de RES

	Oud bestaand voorstel	Nieuw voorstel
Wind Rijnenburg/Reijerscop	0,12 (8 turbines van 15 GWh)	0
Zonne-energie Rijnenburg	0.16 (235 ha)	0,17 (280 ha)
Zonne-energie elders	0,17	0,17
op grote daken, geluidswal A12, Haarijnse Plas en Meijerwetering		
Totaal Utrechtse aanbod	0,45	0,34

De turbines in Rijnenburg/Reijerscop worden geschrapt; er wordt 45 ha. extra zoekgebied zonne-energie toegevoegd in Reijerscop ter compensatie van 3 turbines die in Reijerscop waren gepland en de opbrengst per ha. wordt iets hoger ingeschat.

Zoals u ziet rekent het Regionale RES voorstel met een hogere opbrengst van zonne-energie per ha. Men rekent voor 800 ha een opbrengst van 600 GWh. Dat is 0,76 per ha. Als je dit ook toepast voor Rijnenburg met 235 ha, kom je op een hogere opbrengst dan de nu genoemde 155 of 160 GWh. Projectaanbieders rekenen inmiddels met 1 GWh per ha bij goede inpassing in natuurlijke omgeving.

4. Mist u overwegingen in het voorstel? zo ja welke?

Ja

Zoals we eerder hebben betoogd heeft men niet naar maatschappelijk draagvlak gezocht. Het zijn plannen van bestuurders en bedrijven die hopen te verdienen aan meer energieproductie zonder de bredere afweging die nodig is voor het verminderen van CO2 uitstoot en zonder rekening te houden met de leefbaarheid voor bewoners. Inwoners zijn niet geraadpleegd. Het schandaal met windturbines in de Wieringermeer is een treffend voorbeeld.

Ook heeft men niet gereflecteerd op de grote veranderingen in het nieuwe Klimaatakkoord (2019) ten opzichte van het eerdere Energieakkoord (2013). De technologische ontwikkeling biedt geheel nieuwe perspectieven. Tegen alle nieuwe trends kiest Utrecht (het Utrechtse College) opnieuw voor een hoofdrol voor wind op land. Onnodig en niemand wil dit.

Geluidsrapporten opnieuw verdoezeld

In het Utrechtse voorstel stelt men dat de voorgestelde windturbines voldoen aan de wettelijke vereisten voor geluid voor woningen op een afstand van meer dan 800 meter. Zoals we weten gaan de wettelijke normen uit van jaargemiddelden en bieden daarom onvoldoende bescherming aan omwonenden. De geluidsoverlast ontstaat vooral bij ongunstige wind. Zowel de wethouder als ook Rijnse Energie beroepen zich lafhartig op deze gebrekkige wettelijke normen. Hiermee gaan zij willens en wetens voorbij aan de kritische geluidsrapporten over het hoorbare geluid van DGMR waarin hoorbaar geluid wordt berekend. Dit treedt op vooral in uren van de nacht op afstand van 1300 meter aan de overzijde van de snelwegen in Nieuwegein en De Meern.

Het kritische DGMR rapport over het hoorbare geluid in de polder was “per abuis vergeten” bij het definitieve College voorstel en is pas eind februari 2020 vlak voor de

Commissievergadering als Bijlage 4a in een latere versie toegevoegd. Veel raadsleden hadden het dus niet eens gezien. Hieruit blijkt dat er midden in de polder aan de Nedereindseweg op een afstand van ca. 2 km bij ongunstige wind 23 uur per etmaal hoorbaar geluid zal zijn. Dit is midden in het toekomstige woningbouw gebied. De kritische DGMR geluidsrapporten zijn onderschreven door het Second Opinion onderzoek van Cauberg en Huygen. Zij stellen dat de methodes en conclusies van het DGMR geluidsrapport onverkort van toepassing zijn ook voor het geluid in de polder.

Toekomstige woningbouw geblokkeerd

In de Startnotitie Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop (7-6-2017) is gevraagd om toekomstige woningbouw niet onmogelijke te maken. Echter, ook in de ogen van de projectontwikkelaars, maken de geplande turbines toekomstige woningbouw onmogelijk. Zij weigeren daarom als grondbezitters mee te werken aan de geplande turbines en daarom kunnen de door de gemeente voorgestelde initiatieven niet van de grond komen. Voor de uitvoering is men afhankelijk van de medewerking van grondeigenaren. Er ontstaat dus een langdurige impasse. Ondertussen loopt het Utrechtse woningtekort steeds verder op. Het woningtekort van 17.000 is 2.5 keer zo hoog als het landelijke gemiddelde van 4,2%. Windturbines hebben geen draagvlak bij bewoners maar ook niet bij projectontwikkelaars en vinden evenmin steun in de conclusies van deskundigen in de geluidsrapporten over hoorbaar geluid.

Toekomstige woningbouw is wel te combineren met zonne-energie. Nodig is een integraal plan voor duurzame energie in Rijnenburg en Reijerscop in combinatie met groen, sport en recreatie (Ringpark en roeibaan) en de woningbouw van ca. 21.000 betaalbare woningen waaraan in Utrecht een toenemende behoefte is (zie Appel Rijnenburg van de projectontwikkelaars).

5. Vindt u dat de Raad eisen moet stellen aan het voorstel? En zo ja welke?

Ja.

1. Vraag een volwaardige inspraakronde met inwoners.

Er moet dus meer gebeuren om inwoners te betrekken bij de te maken keuzes dan alleen deze digitale RIB. Vraag bijvoorbeeld om een opiniepeiling of een referendum onder de Utrechtse bevolking over plannen voor Rijnenburg en Reijerscop. Dit vormt een essentieel onderdeel van het Utrechtse aanbod in de RES waarover de bevolking inspraak moet hebben.

2. Maak aanpassingen in het voorstel zoals voorgesteld in onze alternatieven.